

הו איקרוס, עזור לעצמך!

מגרמנית: ירדן בן־צור

שטפן גאורגה (1868, גרמניה – 1933, שוויץ), משורר גרמני שידוע כאחד ממוביליו של הזרם האסתטיציסטי בספרות הגרמנית במפנה המאה ה־20. בעת שלמד פילוסופיה והיסטוריה של האמנות בפיזית התוודע גאורגה למשורר סטפן מלארמה, ועמד בקשר הדוק עמו ועם כמה מנציגי האחרים של התנועה הסימבוליסטית בשירה הצרפתית. בשובו לגרמניה ייסד גאורגה חוג ספרותי משלו, שזכה לכינוי "מעגל־גאורגה". החוג התקבץ סביב אישיותו הכריזמטית וכלל אנשי־רוח ידועים רבים בני התקופה. גאורגה ערך את כתב העת החשוב "דפים לאמנות", שמטרתו המרכזית הוגדרה כ"השבת החיוניות לספרות הגרמנית". הוא ביקש לכונן צורות אסתטיות חדשות בשירה הגרמנית שמכוונות להרמוניה ולצורות טהורות ושקולות, השאלות מן הקלאסיקה היוונית, ושנועדו למחות נגד השחתתה ושיבושה של השפה. גאורגה חרג בתחומי הגותו מן הספרות, נטה בכתביו אל המיסטי והפוליטי, והיה מתנגד קולני לנטורליזם ולמטריאליזם.

גאורגה היה הומו מוצהר, אך הטיף לחיי פרישות. בשל שמרנותו, חיבתו המופרזת לכוח, והאופן הכיתתי שבו ניהל את חוגו, רעיונותיו מובנים לעיתים כפרוטו־פשיסטיים, והוא מזוהה עם עליית הנאציזם לשלטון בגרמניה, שהתרחשה בשנת מותו. עם זאת, יש לציין שהוא דחה את הצעות המשטר הנאצי לכבוד ולשלמונים, וביכר מוות בגלות.

הקובץ שממנו לקוחים השירים הכלולים במבחר זה הוא אוסף של שירים מוקדמים שנכתבו בין השנים 1886-1887, ושראה אור תחת הכותרת "ספר הא'־ב' – מבחר פסוקים ראשונים". קובץ זה אינו נחשב לפסגת יצירתו, אולם הוא מבשר חשוב של הפרקים הידועים והמרכזיים יותר בה. על אף חשיבותו הגדולה בשירה הגרמנית, נוכחותו של גאורגה בתרגומים עבריים היתה דלה מאוד לאורך השנים, והחתום מטה מקווה להמשיך במלאכת התרגום משיריו.

י"ב

איִקרוֹס

הַגְּבִהַתְּ עוֹף עַל גַּב כְּנָף קִלָּה
שְׁמִתְנַתְּהָ מֵאַרְץ תְּקוּשָׁשׁ,
אֶךְ גַּחֲמַת הַלֵּב בָּהּ מְשַׁלָּה
הַגְּבִהַתְּ עוֹף אֶל פְּנֵי כְדוּר הָאֵשׁ.

בְּמַעוֹפֶיךָ הִרְחַק מֵאַדְמָה
כְּשׁוֹפּוֹת בְּנִשְׁיִקוֹת חֲמָה רוֹתְחָה
נִמְסוּ כְּנַפְיֶיךָ לְמִצּוֹלוֹת דּוֹמָה.
הוּ אִיקְרוֹס, עֲזֹר לְעֲצָמֶךָ!

שׁוֹשֵׁן נוֹבְמֵבֵר

אֵמֹר נָא לִי שׁוֹשֵׁן חוֹר
מָה תַחֲפֹשׁ בְּגֵן קוֹדֵר?
בְּמֵאוֹנֵי זְמַן כְּבֵד זֶה כְּבָר שִׁקַּע הַסֵּתוֹ,
וְעַרְפֵּל נוֹבְמֵבֵר סְמִיךְ עַל הַר עֵגֵב.
הַלְבִּדְךָ תִשְׁכֵּן, שׁוֹשֵׁן חוֹר?
אַחִיךָ, אַחֲרוֹנִים, כְּבָר אָמַשׁ
נִפְלוּ שְׁדוּדִים בְּחֵץ הַכְּמֹשׁ
אֶל חֵיק אָמִם – מוֹלִיד הַפֶּה קוֹבֵר.

אֶךְ אַל נָא תִדְחַקְנִי לְמַהֵר
כִּי יֵשׁ לִי כָּאֵן עוֹד כְּתִבַּת לְבִקְרָה.
עַל קֶבֶר עֵלָם רַךְ תִּמְצָא אוֹתִי:
מֵלֵא תִקְנֶה הִיא וְנִהְנֶתֶן
הָאֵל רוֹצֵה לְדַעַת: אֵיךְ נִפְטָר?
בְּטָרָם קְמִילְתִי, גִּזְרַת מוֹתִי
אֶקְשֹׁט קִבְרוֹ הֲרַעְנֵן
בְּיוֹם שׁוֹכְנֵי-עֶפְרָה.

מסע ימי

חֲצִיטִי אֶת הַיָּם עִם הַיְדִידִים
הָעָרֵב נֹס, קָמַל
צָנַח הַשֶּׁלֶג בַּפְּתִיתִים כְּבָדִים
וְסִירְתָנוּ לְאִטָּה
שִׁיטָה בְּזָרָם הָאֶפֶל.

הָעֶרְפֶּל עֵטָף טְבֻעוֹת-עֶפֶר
מֵהַשָּׁמַיִם אוֹת לֹא נִשְׁלַחָה
וְנִגְיָנָה פִּשְׁתָּה מִכָּפֶר אֶל כָּפֶר
צָלִיל פֶּעֶמוֹן אוֹה־מְרִיָּה
בְּרַעַשׁ כֹּה עָמוּם, מִלֵּא יִפְחָה.

הַיְבִישָׁה חֲתָמָה אֶת הַמָּסַע
הַגִּיעָה עֵת לְנַחַת בַּחוּץ
עֲלִינוּ לְמִקוֹם יָשׁוּב נִשְׂא
שָׁרְגַל אִישׁ בּוֹ לֹא דָרְכָה
כָּל בֵּית כָּאֵן נִצָּב אֶלֶם-מְשֻׁקוּף.

עַל כְּנִסְיָה חֲלַפְנוּ בְּמוֹ נִיעַ
דִּלְתָה פְּתוּחָה לְמַחְצָה וּמִכְּפָנִים
נִשְׁמַע מְזֻמּוֹר הַלִּיטְנִיָּה...
אֶל מַעְגַּל קְדוּשׁ פֶּסַעֲנוּ, שָׁם
הָאֲמָהוֹת שׁוֹטְחוֹת תְּפִלַּת-הַשׁוֹשְׁנִים.

צַחְקוּ הַיְדִידִים – נִמְשִׁיךְ לְהַתְגַּלְגֵּל.
הַזְמַן נִגְמַר! הַחֶשֶׁךְ מִתְנַפֵּל!
מִלְעָגֵם הַמֵּר אֲנִי אֲמַנֵּם סוּבֵל
אֶךְ גַּם אֲנִי לֹא טוֹב יוֹתֵר –
אֶל הַסִּירָה אֲרַד רְדוּף הֶרְהוּר אֶפֶל.